

НАУКОВІ ДИСПУТИ ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ВЗАЄМОДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З ІНШИМИ ОРГАНАМИ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ, ЯКА ВЧИНЯЄТЬСЯ В УМОВАХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Бородін О. І., Єфімов М. М.

ВСТУП

Взаємодія є однією з основних функцій будь-якого соціуму, оскільки завдяки їй застосуванню вирішується велика кількість завдань. Не є виключенням і взаємодія підрозділів Національної поліції України з іншими органами публічної влади під час розслідування різних видів кримінальних правопорушень. Це пояснюється різними факторами, як-от: різним колом обов'язків відповідних органів; наявністю власного, іноді специфічного, технічного забезпечення діяльності (техніко-криміналістичні засоби, різноманітні комп'ютерні програми); підбором конкретних працівників для роботи в особливих умовах тощо.

Розслідування торгівлі людьми, яка вчиняється в умовах збройних конфліктів, також не може бути оптимально проведеним без взаємодії окремих підрозділів як Національної поліції України, так й інших органів публічної влади. Загалом, на разі протидії досліджуваній категорії кримінальних правопорушень відноситься до юрисдикції Департаменту міграційної поліції Національної поліції України, оскільки вказаний Департамент є структурним підрозділом апарату центрального органу управління поліції, який функціонує у складі кримінальної поліції та відповідно до законодавства України бере участь у реалізації державної політики у сфері протидії торгівлі людьми та нелегальній (незаконній) міграції, виявленні осіб, які постраждали від торгівлі людьми, у тому числі серед іноземців, та наданні в межах, визначених законом, послуг з допомоги та захисту.

Крім вказаного підрозділу Національної поліції до розслідування протиправних діянь визначеної категорії залучаються й інші органи, а саме: Головне слідче управління, Департамент кіберполіції, Департамент карного розшуку тощо. Також під час розслідування торгівлі людьми, яка вчиняється в умовах збройних конфліктів, можуть залучатися окремі органи публічної влади, зокрема: Збройні сили України та дипломатичні установи України. Форми їх взаємодії

повинні бути максимально ефективними для швидкої реалізації досліджуваної категорії кримінальних проваджень. З огляду на вказане, опрацювання окресленої проблематики на разі є досить нагальним та актуальним.

1. Сутність взаємодії підрозділів Національної поліції України з іншими органами публічної влади під час розслідування торгівлі людьми, яка вчиняється в умовах збройних конфліктів

Взаємодія підрозділів Національної поліції України є досить важливим аспектом в будь-якій категорії кримінальних проваджень. В той же час, її реалізація під час розслідування торгівлі людьми, яка вчиняється в умовах збройних конфліктів, навіть збільшує своє значення з огляду на окремі чинники. Серед них необхідно виокремити наступні: безпосередньо умови збройних конфліктів, що викликає потребу у залученні до взаємодії специфічних підрозділів Національної поліції (для прикладу, батальйонів поліції особливого призначення)¹.

В розрізі вказаного, вважаємо доречною думку О. О. Юхна, який зауважував на значній ролі у запобіганні протиправним діям правоохоронними органами безпосередньо взаємодії оперативних підрозділів. Науковець її визначив як погоджену за цілями, місцем і часом, заснована на законі і підзаконних актах спільна діяльність оперативних підрозділів (у межах їх компетенції), спрямовану на ефективне запобігання злочинам. Крім того, автор визначив основні види взаємодії у практиці запобігання кримінальним правопорушенням відповідними підрозділами, зокрема: «...оперативних підрозділів зі слідчими у виявленні причин і умов, які сприяли вчиненню злочинів; працівників карного розшуку з оперуповноваженими кримінальної міліції у справах дітей, дільничними інспекторами міліції при здійсненні індивідуальної профілактики; оперативних підрозділів (карного розшуку, служби боротьби з економічною злочинністю, підрозділів БНОН та ін.) під час запобігання замислюваним злочинам; оперативних працівників підрозділів карного розшуку із працівниками ППСМ, ДАІ та ін. під час припинення злочинів на стадії замаху; працівників карного розшуку, БНОН із оперативними підрозділами пенітенціарних установ у запобіганні проникнення зброї, наркотичних

¹ Бородин О. І. Взаємодія підрозділів Національної поліції України під час розслідування торгівлі людьми, яка вчиняється в умовах збройних конфліктів: проблемні аспекти. *Сучасні дослідження в глобалізаційному світі: наука для миру і безпеки*: матеріали II міжнародного форуму молодих учених (м. Дніпро, 12 червня 2024 року). Дніпро: Дніпровський державний університет внутрішніх справ, 2024. С. 180–182.

засобів, втечі із таких установ та інших злочинів; територіальних і транспортних органів внутрішніх справ у запобіганні злочинам на об'єктах транспорту, реалізації викраденого на території оперативного обслуговування міськрайорганів внутрішніх справ»².

Також варто засвідчити, що окремі вчені-криміналісти наголошують на тому, що механізм взаємодії уповноваженої особи з органами, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, має ґрунтуватися на дотриманні системи принципів, які забезпечують своєчасне та ефективне вирішення поставлених перед ними завдань. До основних, на нашу думку, належать такі принципи: законності; повага і дотримання прав і свобод людини і громадянина; гуманізм; відповідність результатів взаємодії розслідуванню конкретного протиправного діяння; поєднання індивідуальної та колективної співпраці; чітке розмежування компетенції кожної з взаємодіючих сторін; безперервність взаємодії протягом усього розслідування; інтереси сторін у досягненні поставленої мети; своєчасний обмін інформацією між суб'єктами взаємодії про відомі обставини, які можуть мати значення для розслідування; нерозголошення сторонами оперативно-розшукової інформації та інформації розшуку, а також вжиття заходів щодо забезпечення збереження такої інформації³.

Для прикладу, В. А. Колесник щодо особливостей взаємодії окремих підрозділів правоохоронних органів надає певний перелік домінант. Зокрема, автор зауважує, що «...взаємодія має організаційні й кримінально-процесуальні аспекти і якщо в окремих випадках можуть здійснюватися узгоджені дії під час участі оперативних співробітників в проведенні окремих слідчих дій і це буде спільною діяльністю слідчого й оперативного працівника, то участь слідчого в проведенні оперативних заходів виключена. Але якщо такі оперативні заходи будуть здійснюватися з метою виконання узгоджених завдань у поєднанні з процесуальними діями, то попри відсутність спільності дій оперативного працівника і слідчого, питання взаємодії матимуть місце. Тому у взаємодії оперативних та слідчих підрозділів треба акцентувати увагу не на спільності, а на узгодженості дій слідчих та оперативних підрозділів, якщо такими діями розв'язується виконання спільних чи взаємовигідних завдань. Проте за певних

² Юхно О. О. Актуальні аспекти взаємодії оперативних підрозділів органів внутрішніх справ при запобіганні, припиненні та розкритті злочинів. *Південно-український правничий часопис*. 2009. № 4. С. 32–36.

³ Chaplynskyi, K., Yefimov, M., Pletenets, V., Harashchuk, D., Demchenko, I. Features of interaction between law enforcement agencies during the investigation of criminal offenses according to international standards. *Cuestiones Politicas*. 2023. Volume 41. Issue 76. Pp. 469–481. DOI : <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4176.27>

обставин взаємодія матиме прояв саме у спільних діях і лише в межах повноважень, наданих слідчому та оперативному співробітнику»⁴.

В свою чергу, А. О. Ляш наступним чином сформулював сутність взаємодії слідчого та оперативного працівника через такі елементи, як-от: «...а) активна цілеспрямована діяльність суб'єктів – слідчих і працівників оперативних підрозділів, до якої можуть залучатися негласні співробітники, представники громадськості, фахівці різних галузей знань тощо; б) кожен суб'єкт цієї діяльності вживає конкретних заходів (слідчі дії, оперативно-розшукові заходи) у межах, встановлених законом повноважень; в) це узгоджені за місцем, часом і метою спільні дії двох чи більше суб'єктів, спрямовані на впровадження одержаних результатів оперативно-розшукових заходів, відомостей у кримінальне судочинство; г) у спільних планах необхідно передбачати комплекс оперативно-розшукових та інших заходів і слідчих дій у такому порядку, щоб їх проведення було несподіване для осіб, дії яких перевіряються, їхніх співучасників і мало якнайбільший ефект у закріпленні процесуальним шляхом обставин, що підлягають доказуванню; д) у процесі проведення конкретних оперативно-розшукових заходів і слідчих дій потрібно суворо дотримуватися вимог Конституції України, чинного законодавства, принципів оперативно-розшукового законодавства та кримінального судочинства шляхом провадження відповідних слідчих дій і процесуальних рішень»⁵.

Зі свого боку, О. С. Саїнчин вказуючи такі загальні умови взаємодії, як-от: «...найсуворіше дотримання законності; плановість; швидкість, активність і широке застосування науково-технічних засобів у ході розслідування; обов'язкове залучення громадськості; правильне ставлення до оцінки доказів; знання кожним учасником взаємодії повноважень і форм діяльності органів слідства і дізнання; точне розмежування компетенції учасників взаємодії; врахування провідної ролі слідчого в процесі взаємодії; нерозголошення даних досудового слідства, а також засобів і методів, застосовуваних в ОРД, відносна самостійність органу дізнання у виборі засобів і методів, використовуваних для здійснення ОРЗ»⁶.

⁴ Колесник В. А. Криміналістична тактика в забезпеченні діяльності оперативних та слідчих підрозділів СБ України з виявлення й розкриття злочинів : монографія / Київ : Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2011. Ч. 2. 378 с.

⁵ Ляш А. О. Проблеми взаємодії слідчого з оперативними підрозділами органів внутрішніх справ у сучасних умовах. *Використання сучасних досягнень науки і практики у підвищенні ефективності боротьби зі злочинністю* : матеріали наук.-практ. конф. Київ : Національна академія внутрішніх справ України, 2000. С. 123–127.

⁶ Саїнчин О. С. Криміналістичні умови розкриття умисних вбивств. *Правова держава*. 2008. № 10. С. 267–273.

Як зауважують Р. І. Благу́та, О. М. Дуфенюк та Є. В. Пряхі́н відносно змісту взаємодії окремих підрозділів правоохоронних органів, вона є однією з важливих умов досягнення успіху в розслідуванні кримінальних правопорушень, які беруть участь у цій діяльності. Зокрема, дослідники констатують, що у протидії злочинності правоохоронні органи становлять єдину систему та здійснюють свої функції відповідно до Конституції України й інших законів. Крім того, науковці відмічають, що водночас правоохоронна система характеризується тим, що до її складу входять управлінські структури різної відомчої підпорядкованості, оскільки спільність мети, завдань, принципів і характеру діяльності пов'язують їх у цілісну систему. Підводячи підсумок, Р. І. Благу́та, О. М. Дуфенюк та Є. В. Пряхі́н констатують, що вказане стосується й органів і посадових осіб, які реалізують свої повноваження під час досудового розслідування, проблема взаємодії яких є нині актуальною, оскільки безпосередньо пов'язана із посиленням ефективності боротьби зі злочинністю⁷.

Досить вірною вважаємо твердження О. В. Грибовського, який виокремили такі підстави взаємодії оперативних підрозділів і слідчих, а саме: «...спільність мети і завдань оперативних працівників та слідчого (адже лише при об'єднанні зусиль, органи досудового розслідування і оперативні підрозділи зможуть ефективно виконати свої завдання); однакова юридична сила процесуальних актів оперативних підрозділів та слідчого; необхідність використання можливостей оперативного підрозділу і слідчого (слідчий має право провадити слідчі (розшукові) та негласні слідчі (розшукові) дії (ст. 40 КПК України), оперативний підрозділ може здійснювати негласні слідчі (розшукові) дії в кримінальному провадженні виключно за письмовим дорученням слідчого, прокурора (ст. 41 КПК України))»⁸.

А вже В. М. Малюга наголошував на тому, що за характером зв'язків між слідчим та іншими суб'єктами узгодженої діяльності взаємодія може бути безпосередньою та опосередкованою. Автор зауважував, що безпосередня взаємодія припускає встановлення прямих зв'язків між слідчим, іншим слідчим чи слідчими як свого підрозділу, так і підрозділами інших відомств, а також оперативними, експертними підрозділами, працівниками контролюючих органів тощо. З приводу опосередкованої взаємодії науковець відмічав, що зв'язок між слідчим і всіма щойно переліченими суб'єктами

⁷ Криміналістика : підручник / за заг. ред. Є. В. Пряхі́на. 3-тє вид., переробл. та допов. Львів : ЛьвДУВС, 2016. 948 с.

⁸ Грибовський О. В. Взаємодія оперативних і слідчих підрозділів під час виявлення, припинення та розслідування неправомірної вигоди. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2015. № 1. С. 246–254.

здійснюється, як правило, через вищий орган, що представляє цей підрозділ⁹.

Ми повністю поділяємо позицію окремої групи науковців стосовно визначення взаємодії органів досудового розслідування та оперативних підрозділів як заснованої на нормативно-правових актах, а також узгодженої за метою та умовами, діяльності незалежних один від одного в адміністративному відношенні окремих підрозділів, яка відображається в максимально ефективному поєднанні властивих їм методів та засобів, що спрямовані на попередження і розслідування протиправних діянь під єдиним управлінням уповноваженої особи¹⁰. Як бачимо, в наведеному визначенні вказані всі характерні ознаки взаємодії як базування діяльності на нормативно-правових актах, єдине керівництво, ефективне поєднання сил та засобів.

З приводу визначення органів публічної влади, то, для прикладу, окремі науковці формулюють його як суб'єкта владних повноважень (службову особу або організацію), який за конституційним принципом поділу влади створюється у визначеному законом порядку і реалізує свою компетенцію у відповідності до цілей, завдань і масштабів своєї діяльності та здійснює свою юрисдикцію в залежності від рівня публічної влади та його призначення. Також дослідники правильно відмічають, що орган публічної влади утворюється в порядку, встановленому Конституцією України і відповідними законами¹¹.

Ми підтримуємо думку О. Н. Ярмиша та В. О. Серьогіна, які констатували, що публічна влада спрямована на вирішення суспільних справ, розповсюджується за територіальним принципом, їй підкоряються всі, хто знаходиться на певній «підвладній» території. Тобто, на думку науковців, вона здійснюється особливим прошарком людей, які професійно займаються управлінням і складають апарат влади, який підпорядковує всі шари суспільства, соціальні групи своїй волі, управляє на основі організованого примусу аж до можливості фізичного насильства відносно соціальних груп і окремих людей. Інакше кажучи, апарат публічної влади існує й функціонує за рахунок податків з населення і призначений для того, щоб діяти у суспільних інтересах. В той же час, автори зауважують, що апарат, і перш за все

⁹ Малюга В. М. Загальна характеристика взаємодії слідчого у кримінальному провадженні. *Підприємництво, господарство і право*. 2015. № 7. С. 61–65.

¹⁰ Єфімов М. М., Чаплинський К. О. Наукові диспути щодо сутності взаємодії органів досудового розслідування та оперативних підрозділів кіберполіції у процесі доказування при розслідуванні злочинів у сфері інтелектуальної власності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 4. С. 630–633. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-4/152>

¹¹ Мала енциклопедія конституційного права / За заг. ред проф. Ю. Л. Бошицького; Київський університет права НАН України. Київ : Кондор-Видавництво, 2012. 462 с.

його керівництво відображають інтереси суспільства так, як вони їх розуміють. Точніше, в умовах демократії апарат лише під тиском громадського суспільства відображає реальні інтереси більшості соціальних груп, а в умовах авторитаризму правителі особисто визначають, у чому полягають інтереси й потреби суспільства¹².

Крім загальноприйнятих органів публічної влади (Президент України, Верховна рада України, Кабінет міністрів України, Збройні сили України, правоохоронні органи тощо) в розрізі нашого дослідження варто привести твердження науковців з приводу того, що також можуть бути створені тимчасові органи публічної влади (за темпоральним характером) в умовах воєнного і надзвичайного стану або в умовах перехідного періоду розвитку суспільства у результаті певних соціальних потрясінь¹³. Інакше кажучи, в зв'язку з вказаними процесами, які відображають сучасні реалії України, і відбувається утворення окремих тимчасових органів публічної влади – Ставка Верховного Головнокомандувача Збройних сил України, військові адміністрації різних рівнів тощо.

З огляду на приведені позиції, удосконалюючи вищенаведене визначення взаємодії через призму предмету нашого дослідження сформулюємо його наступним чином: взаємодія підрозділів Національної поліції України з іншими органами публічної влади під час розслідування торгівлі людьми, яка вчиняється в умовах збройних конфліктів, – це погоджена за метою діяльність незалежних в адміністративному плані один від одного окремих органів, яка ґрунтується на відповідних нормативно-правових актах, та полягає в максимально ефективному поєднанні характерних їм методів та засобів, що спрямовані на виявлення, розслідування та профілактику визначеної категорії кримінальних правопорушень під єдиним управлінням уповноваженої особи.

2. Форми взаємодії підрозділів Національної поліції України з іншими органами публічної влади під час розслідування торгівлі людьми, яка вчиняється в умовах збройних конфліктів

Форми взаємодії окремих підрозділів Національної поліції України залежать від особливостей вчинення кримінального правопорушення, яке було вчинено. В той же час, їх реалізація в кримінальних

¹² Ярмиш О. Н., Серьогін В. О. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні : Підручник. Харків : Вид-во Національного ун-ту внутр. справ, 2002. 531 с.

¹³ Мала енциклопедія конституційного права / за заг. ред проф. Ю. Л. Бошицького ; Київський університет права НАН України. Київ : Кондор-Видавництво, 2012. 462 с.

провадження за фактом вчинення торгівлі людьми в умовах збройних конфліктів буде мати свою специфіку¹⁴.

Як вдало відмічає П. В. Горбасенко, «...виявлення та розкриття торгівлі людьми, вчинюваної організованою злочинною (групою, є діяльністю колективною, в яку включаються працівники слідчих, оперативно-розшукових та інших підрозділів органів внутрішніх справ, Служби безпеки України, прокуратури. Успіх цієї роботи значно залежить від чіткого знання представниками всіх правоохоронних органів наукових положень і тактичних рекомендацій протидії злочинності»¹⁵.

В свою чергу, Д. Б. Санакоєв вказував, що «...розслідування торгівлі людьми, вчиненої організованими групами у сучасних умовах є результатом колективних дій оперативних підрозділів та слідчих, і прямо залежить від рівня організації взаємодії між ними, необхідність якої зумовлюється декількома чинниками. По-перше, це масштаби діяльності таких груп. У 100% вивчених проваджень діяльність організованих груп була пов'язана з територією кількох держав. По-друге, особливості виявлення та доказування вини їх окремих учасників. За даними Департаменту інформаційних технологій МВС України та Державної судової адміністрації України, відсоток виявлених фактів торгівлі людьми, вчинених ОГ, становить у середньому 40% від загальної кількості виявлених злочинів у цьому напрямку. З цього слідує, що можливість доведення вини окремих членів ОГ, які безпосередньо не беруть участі у торгівлі людьми, залежить від якості документування їх діяльності оперативними підрозділами, та від своєчасної передачі матеріалів оперативно-розшукової діяльності до органів досудового розслідування у разі заведення ОРС. По-третє, тривалий характер злочинної діяльності ОГ. За результатами вивчення кримінальних проваджень нами встановлено, що тривалість злочинної діяльності сягала від 6 місяців до 2 років (82,2%). Як наслідок, виникає необхідність одночасного проведення значної кількості оперативно-розшукових заходів у межах ОРС, а також слідчих (розшукових) дій, у т.ч. негласних за кримінальним провадженням. Четверте, система-

¹⁴ Бородін О. І. Деякі питання стосовно форм взаємодії окремих підрозділів Національної поліції України під час розслідування торгівлі людьми, яка вчиняється в умовах збройних конфліктів. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави*: матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Вінниця, 21 лист. 2024 р.). МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, м. Вінниця: ХНУВС, 2024. С. 20–22.

¹⁵ Горбасенко П. В. Застосування заходів ОРД при розслідуванні злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми. *Сучасна освіта і наука в Україні: наукові здобутки, стан і перспективи*: матеріали IX Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної заочної конференції (м. Запоріжжя, 22-24 червня 2011 р.). Запоріжжя: Нова освіта, 2011. С. 132–135.

тична та цілеспрямована протидія правоохоронним органам, що зумовлює потребу в проведенні спеціальних заходів, передбачених законодавством. Отже, вказані обставини вимагають узгодженого і детального планування діяльності оперативних та слідчих підрозділів, їх чіткої взаємодії»¹⁶. Як бачимо, автор акцентує увагу тому, що ефективні результати в досліджуваній категорії кримінальних проваджень можливі за умови колективних дій оперативних підрозділів та уповноважених осіб (слідчих, детективів, прокурорів). Під час вчинення торгівлі людьми в умовах збройних конфліктів дана теза виходить на новий рівень, адже виникають новостворені підрозділи, які можуть залучатися до взаємодії (для прикладу, спеціальні батальйони Національної поліції, які виконують завдання по протидії військам РФ на деокупованих та тимчасово окупованих територіях, оперативні працівники міграційного управління Національної поліції).

В той же час, П. В. Горбасенко підводячи підсумки по власному дисертаційному дослідженню, зауважив, що «...підвищення рівня взаємодії правоохоронних органів України з правоохоронними органами іноземних держав, міжнародними урядовими та неурядовими організаціями в аспекті обміну оперативною та доказовою інформацією, планування та проведення спільних організаційних, нарадчих, слідчих та оперативно-розшукових заходів у сфері протидії торгівлі людьми та в рамках конкретних кримінальних справ»¹⁷.

Як вірно відмічають окремі науковці, відповідно до норм КПК України до процесуальних форм взаємодії необхідно віднести такі: надання допомоги слідчому, дізнавачу під час проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій (ст.ст. 40, 40-1 КПК України); доручення та вказівки слідчого, дізнавача стосовно проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій (ст.ст. 40, 40-1, 246 КПК України); фіксація та надання слідчому (прокурору) результатів проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій (ст. 252 КПК України)¹⁸.

В свою чергу, Д. Й. Никифорчук до них зараховує наступні: «...здійснення самостійно оперативними підрозділами ОРЗ і термінове

¹⁶ Санакоєв Д. Б. Взаємодія правоохоронних органів МВС при розслідуванні організованої злочинної діяльності у сфері торгівлі людьми. *Вісник Запорізького юридичного інституту ДДУВС*. 2008. № 2. С. 192–201.

¹⁷ Горбасенко П. В. Загальна характеристика розслідування торгівлі людьми : дис. ... канд. юр. наук : 12.00.09 / Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна». Київ, 2013. 218 с.

¹⁸ Єфімов М. М., Чаплинський К. О. Наукова полеміка стосовно основних форм взаємодії органів досудового розслідування та оперативних підрозділів кіберполіції у процесі доказування при розслідуванні злочинів у сфері інтелектуальної власності. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 5. С. 304–317. DOI : [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-5\(11\)-304-317](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-5(11)-304-317)

інформування слідчого про результати; виконання органами дізнання ОРЗ і невідкладних слідчих дій за дорученням слідчого; виконання оперативними підрозділами вимог слідчого, із метою сприяти виконанню слідчої дій; виконання оперативними підрозділами доручень на проведення слідчої дій в інших районах; виконання оперативними підрозділами запитів відповідних міжнародних правоохоронних організацій та правоохоронних органів, запитів повноважних державних органів, установ та організацій щодо проведення ОРЗ; здійснення оперативними підрозділами розшуку підозрюваного згідно з дорученням слідчого; участь спеціалістів правоохоронних органів у проведенні слідчої дії; проведення експертиз в експертних установах; застосування заходів безпеки стосовно осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві; проведення ОРЗ відносно осіб, затриманих за вчинення злочину та осіб, взятих під варту»¹⁹.

Зі свого боку, О. Яковлев вказує, що «...у ч. 2 ст. 41 КПК України передбачено, що під час виконання доручень слідчого, прокурора співробітник оперативного підрозділу користується повноваженнями слідчого. Співробітники оперативних підрозділів (крім підрозділу детективів, підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України) не мають права здійснювати процесуальні дії у кримінальному провадженні за власною ініціативою або звертатися з клопотаннями до слідчого судді чи прокурора. Тобто відповідно до вищевказаного під час роботи слідчого та оперативного працівника необхідна не лише спільна, узгоджена діяльність при розслідуванні кримінальних проваджень, що спрямована на використання методів і засобів, властивих цим суб'єктам, при чіткому розподілі повноважень між ними, а й конкретика щодо проведення слідчих дій для оперативного працівника»²⁰.

На основі розгляду опитування респондентів нами було встановлено такі процесуальні форми взаємодії під час розслідування торгівлі людьми, яка вчиняється в умовах збройних конфліктів, як-от:

- реалізація доручення уповноваженої особи відносно здійснення окремих процесуальних дій (89 %);
- сприяння уповноваженій особі в здійсненні відповідних процесуальних дій (64 %).
- здійснення розшукових заходів для встановлення осіб, що вчинили кримінальні правопорушення визначеної категорії (72 %);

¹⁹ Никифорчук Д. Й. Проблемні питання взаємодії в розкритті злочинів. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2002. № 5. С. 151–154.

²⁰ Яковлев О. Взаємодія слідчого з оперативними підрозділами під час проведення слідчих (розшукових) дій. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2017. № 1. С. 217–224.

– надання відомостей уповноваженій особі інформації стосовно результатів здійснення розшукових заходів (71 %).

Також ми підтримуємо позицію окремих вчених-криміналістів, які виокремили такі організаційні форми взаємодії під час розслідування кримінальних правопорушень, як-от: «...а) колегіальне проведення складних процесуальних дій (огляд місця події, слідчий експеримент) або окремих тактичних операцій (49 %); б) спільне обговорення й оцінювання відомостей, одержаних у результаті проведення розшукових заходів, щодо їх достатності для внесення відомостей до ЄРДР (68 %); в) взаємний обмін інформацією між працівниками підрозділів правоохоронних органів, а також державних, приватних і громадських підприємств, установ і організацій під час кримінального провадження (91 %); г) спільні виїзди уповноважених осіб (слідчого, дізнавача) й оперативних працівників для проведення СРД, НСРД (48 %); д) консультування (63 %)»²¹.

А вже В. Д. Пчолкін та В. М. Ечкенко виділили серед них такі як: «...ознайомлення уповноваженої особи з оперативними матеріалами в межах, передбачених відомчими нормативними актами; спільне планування слідчих дій та оперативно-розшукових заходів; погодження роботи слідчих і оперативних працівників при плануванні рішень окремих завдань по кримінальному провадженню; проведення спільних нарад суб'єктів взаємодії для аналізу результатів спільної роботи по кримінальній справі та визначення заходів по усуненню виявлених недоліків; спільна діяльність слідчих і оперативно-розшукових підрозділів на початковому та наступних етапах розслідування; створення слідчо-оперативної групи за конкретною кримінальною справою; взаємний обмін інформацією про результати розслідування після порушення справи, проведення невідкладних слідчих дій і оперативно-розшукових заходів, з урахуванням чого можуть вноситися корективи у спільний план подальшого розслідування; спільні виїзди слідчого та оперативних працівників для проведення слідчих дій»²².

На основі розгляду опитування респондентів нами було з'ясовано такі організаційні форми взаємодії під час розслідування торгівлі людьми, яка вчиняється в умовах збройних конфліктів, як-от:

²¹ Сфімов М. М., Чаплинський К. О. Наукова полеміка стосовно основних форм взаємодії органів досудового розслідування та оперативних підрозділів кіберполіції у процесі доказування при розслідуванні злочинів у сфері інтелектуальної власності. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 5. С. 304–317. DOI : [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-5\(11\)-304-317](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-5(11)-304-317)

²² Пчолкін В. Д., Ечкенко В. М. Поняття, сутність та завдання взаємодії оперативних підрозділів ОВС. *Вісн. Луганськ. акад. внутр. справ ім. 10-річчя незалежності України* : спецвипуск. 2004. Вип. 3. Ч. 1. С. 109–121.

– групова реалізація складних слідчих (розшукових) дій (огляд місця події, пред’явлення особи до впізнання, слідчий експеримент) (61 %);

– взаємний обмін інформацією між працівниками підрозділів Національної поліції України з іншими органами публічної влади під час розслідування досліджуваної категорії протиправних діянь (92 %);

– спільний розгляд й аналіз відомостей, одержаних під час проведення розшукових заходів, з метою встановлення можливості внесення даних до Єдиного реєстру досудових розслідувань (69 %);

– консультування (63 %).

Ми повністю поділяємо твердження окремих дослідників, які наголосили на важливості такої форми взаємодії, як «обмін інформацією», зокрема, криміналістичною інформацією. Автори відмітили, що зазначена інформація може стосуватися: «...а) ознак кримінальних правопорушень проти моральності (вчинених чи тих, що готуються); б) фізичних і юридичних осіб, причетних до кримінальних правопорушень, а також потерпілих осіб; в) складу, структури, сфери діяльності та зв’язків ОГ і ЗО; г) предметів, які є предметом злочинного посягання, складають інтерес для розслідування (тварини; предмети порнографічного характеру; твори, що пропагують культ насильства та жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість і дискримінацію; документи Національного архівного фонду; тіло (останки, прах) померлого; урна з прахом померлого); д) слідів кримінальних правопорушень проти моральності, речових доказів, які можуть сприяти з’ясуванню обставин розслідуваного кримінальних правопорушень (матеріали ДНК; вилучені відбитки слідів пальців рук) тощо»²³. Стосовно торгівлі людьми, яка вчиняється в умовах збройних конфліктів, інформація, що може бути предметом обміну, крім зазначеного, може стосуватися встановлення причин, які допомогли вчиненню протиправних діянь визначеної категорії.

Підводячи підсумок, зазначимо, що ефективні результати в досліджуваній категорії кримінальних проваджень можливі за умови колективних дій оперативних підрозділів та уповноважених осіб (слідчих, детективів, прокурорів). Під час вчинення торгівлі людьми в умовах збройних конфліктів до взаємодії можуть залучатися новостворені підрозділи, які можуть залучатися до взаємодії (для прикладу, спеціальні батальйони Національної поліції, які виконують

²³ Єфімов М. М., Чаплинський К. О. Наукова полеміка стосовно основних форм взаємодії органів досудового розслідування та оперативних підрозділів кіберполіції у процесі доказування при розслідуванні злочинів у сфері інтелектуальної власності. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 5. С. 304–317. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-5\(11\)-304-317](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-5(11)-304-317)

завдання по протидії військам рф на деокупованих та тимчасово окупованих територіях)²⁴.

ВИСНОВКИ

Розслідування торгівлі людьми, яка вчиняється в умовах збройних конфліктів, не може бути оптимально проведеним без взаємодії окремих підрозділів як Національної поліції України, так й інших органів публічної влади. На разі протидія досліджуваній категорії кримінальних правопорушень відноситься до юрисдикції Департаменту міграційної поліції Національної поліції України, а також до розслідування протиправних діянь визначеної категорії залучаються такі органи, як-от: Головне слідче управління, Департамент кіберполіції, Департамент карного розшуку, Збройні сили України, дипломатичні установи України та інші.

Підтримується твердження науковців, що можуть бути створені тимчасові органи публічної влади (за темпоральним характером) в умовах воєнного і надзвичайного стану або в умовах перехідного періоду розвитку суспільства у результаті певних соціальних потрясінь, а саме: Ставка Верховного Головнокомандувача Збройних сил України, військові адміністрації різних рівнів тощо.

Сформульовано поняття взаємодії підрозділів Національної поліції України з іншими органами публічної влади під час розслідування торгівлі людьми, яка вчиняється в умовах збройних конфліктів, як погодженою за метою діяльності незалежних в адміністративному плані один від одного окремих органів, яка ґрунтується на відповідних нормативно-правових актах, та полягає в максимально ефективному поєднанні характерних їм методів та засобів, що спрямовані на виявлення, розслідування та профілактику визначеної категорії кримінальних правопорушень під єдиним управлінням уповноваженої особи.

Встановлено такі процесуальні форми взаємодії під час розслідування торгівлі людьми, яка вчиняється в умовах збройних конфліктів, як-от: реалізація доручення уповноваженої особи відносно здійснення окремих процесуальних дій (89 %); сприяння уповноваженій особі в здійсненні відповідних процесуальних дій (64 %); здійснення розшукових заходів для встановлення осіб, що вчинили кримінальні

²⁴ Бородін О. І. Деякі питання стосовно форм взаємодії окремих підрозділів Національної поліції України під час розслідування торгівлі людьми, яка вчиняється в умовах збройних конфліктів. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави*: матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Вінниця, 21 лист. 2024 р.). МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, м. Вінниця : ХНУВС, 2024. С. 20–22.

правопорушення визначеної категорії (72 %); надання відомостей уповноваженій особі інформації стосовно результатів здійснення розшукових заходів (71 %).

З'ясовано організаційні форми взаємодії в досліджуваній категорії кримінальних проваджень: групова реалізація складних слідчих (розшукових) дій (огляд місця події, пред'явлення особи до впізнання, слідчий експеримент) (61 %); взаємний обмін інформацією між працівниками підрозділів Національної поліції України з іншими органами публічної влади під час розслідування досліджуваної категорії протиправних діянь (92 %); спільний розгляд й аналіз відомостей, одержаних під час проведення розшукових заходів, з метою встановлення можливості внесення даних до Єдиного реєстру досудових розслідувань (69 %); консультування (63 %).

АНОТАЦІЯ

Розслідування торгівлі людьми, яка вчиняється в умовах збройних конфліктів, не може бути оптимально проведеним без взаємодії окремих підрозділів як Національної поліції України, так й інших органів публічної влади. Зауважено, що на разі протидія досліджуваній категорії кримінальних правопорушень відноситься до юрисдикції Департаменту міграційної поліції Національної поліції України. Підтримується твердження науковців, що можуть бути створені тимчасові органи публічної влади (за темпоральним характером) в умовах воєнного і надзвичайного стану або в умовах перехідного періоду розвитку суспільства у результаті певних соціальних потрясінь. Сформульовано поняття взаємодії підрозділів Національної поліції України з іншими органами публічної влади під час розслідування торгівлі людьми, яка вчиняється в умовах збройних конфліктів. Встановлено процесуальні та організаційні форми взаємодії в досліджуваній категорії кримінальних проваджень. Наголошено на важливості такої форми взаємодії, як «обмін інформацією», зокрема, криміналістичною інформацією. Також вказано, що під час вчинення торгівлі людьми в умовах збройних конфліктів до взаємодії можуть залучатися новостворені підрозділи (для прикладу, спеціальні батальйони Національної поліції, які виконують завдання по протидії військам РФ на деокупованих та тимчасово окупованих територіях).

ЛІТЕРАТУРА

1. Бородин О. І. Взаємодія підрозділів Національної поліції України під час розслідування торгівлі людьми, яка вчиняється в умовах збройних конфліктів: проблемні аспекти. *Сучасні дослідження*

в глобалізаційному світі: наука для миру і безпеки : матеріали II міжнародного форуму молодих учених (м. Дніпро, 12 червня 2024 року). Дніпро : Дніпровський державний університет внутрішніх справ, 2024. С. 180–182.

2. Бородин О. І. Деякі питання стосовно форм взаємодії окремих підрозділів Національної поліції України під час розслідування торгівлі людьми, яка вчиняється в умовах збройних конфліктів. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави* : матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Вінниця, 21 лист. 2024 р.). МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, м. Вінниця : ХНУВС, 2024. С. 20–22.

3. Грибовський О. В. Взаємодія оперативних і слідчих підрозділів під час виявлення, припинення та розслідування неправомірної вигоди. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2015. № 1. С. 246–254.

4. Горбасенко П. В. Загальна характеристика розслідування торгівлі людьми : дис. ... канд. юр. наук : 12.00.09 / Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна». Київ, 2013. 218 с.

5. Горбасенко П. В. Застосування заходів ОРД при розслідуванні злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми. *Сучасна освіта і наука в Україні: наукові здобутки, стан і перспективи* : матеріали IX Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної заочної конференції (м. Запоріжжя, 22-24 червня 2011 р.). Запоріжжя : Нова освіта, 2011. С. 132–135.

6. Єфімов М. М., Чаплинський К. О. Наукова полеміка стосовно основних форм взаємодії органів досудового розслідування та оперативних підрозділів кіберполіції у процесі доказування при розслідуванні злочинів у сфері інтелектуальної власності. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 5. С. 304–317. DOI : [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-5\(11\)-304-317](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-5(11)-304-317)

7. Єфімов М. М., Чаплинський К. О. Наукові диспути щодо сутності взаємодії органів досудового розслідування та оперативних підрозділів кіберполіції у процесі доказування при розслідуванні злочинів у сфері інтелектуальної власності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 4. С. 630–633. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-4/152>

8. Колесник В. А. Криміналістична тактика в забезпеченні діяльності оперативних та слідчих підрозділів СБ України з виявлення й розкриття злочинів : монографія / Київ : Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2011. Ч. 2. 378 с.

9. Криміналістика : підручник / за заг. ред. Є. В. Пряхіна. 3-тє вид., переробл. та допов. Львів : ЛьвДУВС, 2016. 948 с.

10. Ляш А. О. Проблеми взаємодії слідчого з оперативними підрозділами органів внутрішніх справ у сучасних умовах. *Використання сучасних досягнень науки і практики у підвищенні ефективності боротьби зі злочинністю* : матеріали наук.-практ. конф. Київ : Національна академія внутрішніх справ України, 2000. С. 123–127.
11. Мала енциклопедія конституційного права / за заг. ред проф. Ю. Л. Бошицького; Київський університет права НАН України. Київ : Кондор-Видавництво, 2012. 462 с.
12. Малюга В. М. Загальна характеристика взаємодії слідчого у кримінальному провадженні. *Підприємництво, господарство і право*. 2015. № 7. С. 61–65.
13. Никифорчук Д. Й. Проблемні питання взаємодії в розкритті злочинів. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2002. № 5. С. 151–154.
14. Пчолкін В. Д., Ечкенко В. М. Поняття, сутність та завдання взаємодії оперативних підрозділів ОВС. *Вісн. Луганськ. акад. внутр. справ ім. 10-річчя незалежності України* : спецвипуск. 2004. Вип. 3. Ч. 1. С. 109–121.
15. Санакоєв Д. Б. Взаємодія правоохоронних органів МВС при розслідуванні організованої злочинної діяльності у сфері торгівлі людьми. *Вісник Запорізького юридичного інституту ДДУВС*. 2008. № 2. С. 192–201.
16. Саїнчин О. С. Криміналістичні умови розкриття умисних вбивств. *Правова держава*. 2008. № 10. С. 267–273.
17. Юхно О. О. Актуальні аспекти взаємодії оперативних підрозділів органів внутрішніх справ при запобіганні, припиненні та розкритті злочинів. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2009. № 4. С. 32–36.
18. Яковлев О. Взаємодія слідчого з оперативними підрозділами під час проведення слідчих (розшукових) дій. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2017. № 1. С. 217–224.
19. Ярмиш О. Н., Серьогін В. О. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні : Підручник. Харків : Вид-во Національного ун-ту внутр. справ, 2002. 531 с.
20. Chaplynskyi, K., Yefimov, M., Pletenets, V., Harashchuk, D., Demchenko, I. Features of interaction between law enforcement agencies during the investigation of criminal offenses according to international standards. *Cuestiones Politicas*. 2023. Volume 41. Issue 76. pp. 469–481. DOI : <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4176.27>

Information about the authors:

Borodin Oleksandr Ivanovych,

Graduate Student at the Department of Criminalistics
and Pre-medical training

Dnipro State University of Internal Affairs
26, Science Avenue, Dnipro, 49005, Ukraine

Yefimov Mykola Mykolayovych,

Doctor of Law Sciences, Professor,
Professor at the Department of Criminalistics and Pre-medical Training

Dnipro State University of Internal Affairs
26, Science Avenue, Dnipro, 49005, Ukraine